

CULTURA

Hamilton i Farocki, plats forts de la nova temporada de l'IVAM

La programació de la pròxima temporada de l'IVAM vol "rellançar" el Museu d'Art Modern de València i "recuperar la dignitat que mai va perdre", segons va explicar ahir el seu director, José Miguel G. Cortés. Entre les mostres destacades hi ha la de Richard Hamilton, la primera gran exposi-

ció a Espanya del cineasta alemany Harun Farocki, la dedicada a la irrupció del còmic al museu a les dècades dels 70 i 80 i una mostra sobre el Mediterrani com a espai de conflicte. Cortés va treure pit i va afirmar que la programació de l'IVAM és "10.000 vegades millor que la del Macba".

ANTONI RIBAS TUR
BARCELONA

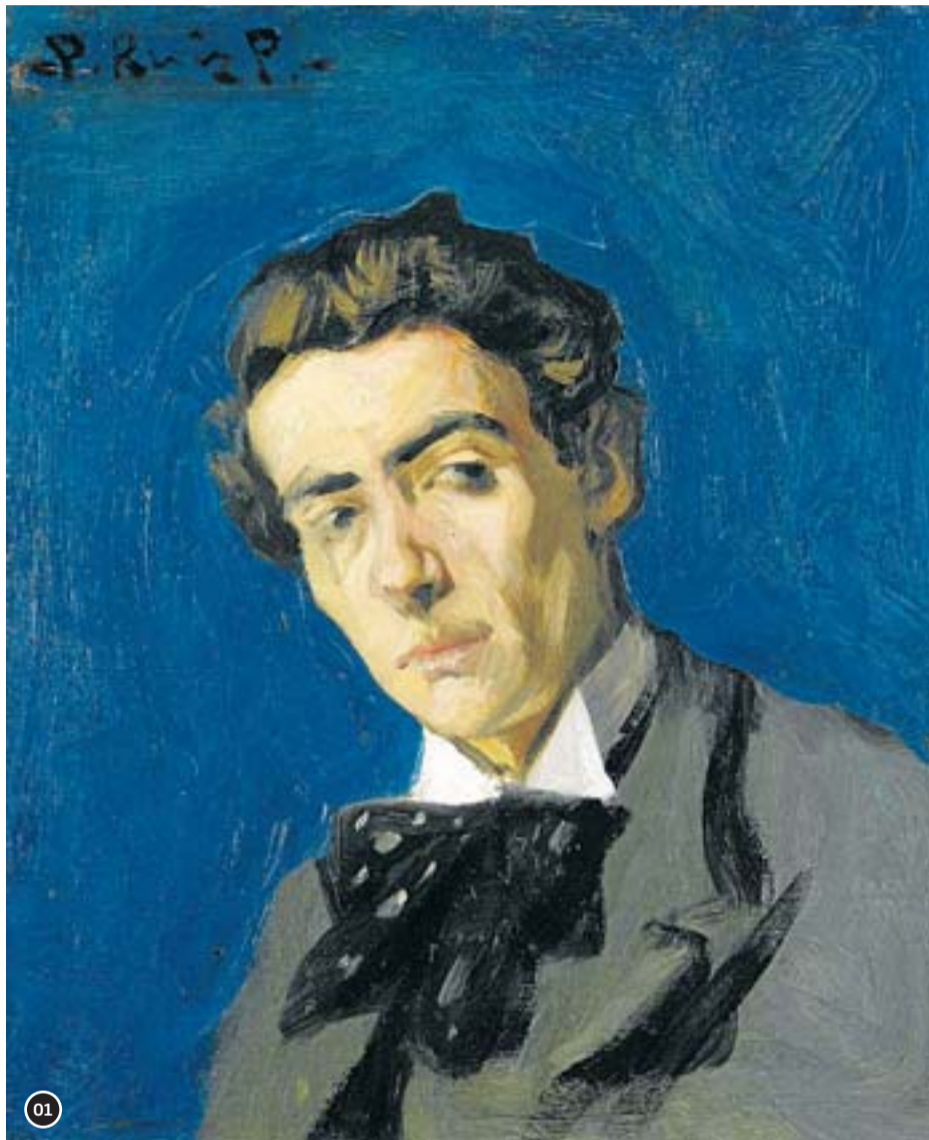
Pablo Picasso va tenir una gran estima per Barcelona al llarg de la seva vida: comença quan hi va arribar el 1895 i s'estén fins al 1960, quan va triar la Galeria Joan Prats per tornar a exposar a Espanya. El poeta i expert picassista Josep Palau i Fabre va ser el primer que es va endinsar en la relació de l'artista malagueny amb el territori amb obres com *Picasso a Catalunya* (1966) i *Picasso i els seus amics catalans* (1971). La Biblioteca Nacional va inaugurar l'any 1982 l'exposició *Picasso i Barcelona* i ara Enciclopèdia Catalana torna a aquest terreny amb una altra proposta ambiciosa: el llibre de luxe *Picasso. Obra catalana* reuneix 185 de les millors obres –que s'han pogut reproduir a gran format– que l'artista va fer entre els anys 1895 i 1904 a Barcelona i, en estades successives, a Gósol (1906), Horta de Sant Joan (1909), Cadaqués (1910) i Cerret (1911-1913). Barcelona torna a aparèixer al mapa, ja que Picasso hi va tornar l'any 1917 amb els Ballets Russos de Diaghilev.

"És com una exposició enquadrada", diu l'editor Francesc Boada, perquè les obres estan reproduïdes a pàgina completa. De *Picasso. Obra catalana* se n'han fet 1.500 exemplars i el preu és de 990 euros. En els casos que ha sigut possible, s'han comparat les reproduccions amb els originals. A més de poder-se consultar a la biblioteca del Museu Picasso, el llibre estarà disponible a les biblioteques públiques que el sol·licitin a través del sistema d'adquisició bibliotecària.

Avenços i obres de primer ordre

L'encarregat de seleccionar les obres entre museus d'arreu del món i col·leccions particulars és l'expert picassista i comissari d'exposicions Eduard Vallès. A més, també és l'autor del volum d'estudi que acompanya el llibre de luxe titulat *Picasso i el món literari català 1897-1904*. "L'obra que Picasso fa durant les seves estades a Catalunya té un paper de primer ordre en la historiografia de l'art i explica molt bé la seva evolució en determinats moments. No són estades puntuals, anecdòtiques. No les podem valorar només com un fet mític, sinó que tenen entitat i categoria: representen avenços i moments importants", afirma Vallès.

La selecció d'obres no deixa de banda la formació de Picasso a la Llotja, tot i no ser tan popular i potser no tan llaminera per a una obra d'aquestes característiques. "A vegades es considera que són menors, però les he fet reproduir expressament perquè, malgrat que són acadèmiques i no es consideren obres

01

02

Els accents catalans de l'obra de Pablo Picasso

Un llibre de luxe recull 185 obres de l'artista fetes al territori

acabades, generen un altre discurs, el de la formació de Picasso com artista. No representen un proto-Picasso: són un Picasso en essència en el qual hi ha el germen del que veurem després", diu Eduard Vallès. En aquest sentit, n'és un bon exemple *Descans durant la fugida a Egipte*. "En paral·lel a tota l'obra acadèmica n'hi ha que tenen una llibertat absoluta. En aquesta, Picasso reinterpreta un tema religiós amb una llibertat de pinzellada extraordinària", subratlla l'expert.

Eduard Vallès ha distribuït les obres incloses dins *Picasso. Obra catalana* en deu capítols, amb l'objectiu d'aconseguir un equilibri entre els diferents moments i que els dos moments més importants

04. *Descans durant la fugida a Egipte* (1895). 05. *Dona nua sobre la muntanya de Santa Bàrbara* (1909).

SUCCESIÓ PABLO PICASSO

04

–l'època blava i el cubisme– no s'enguessin en excés. "L'obra que Picasso fa durant els anys del Modernisme encara no ha trobat el seu llenguatge personal per projectar-se, fins a l'època blava no és un llenguatge plenament personal. Però totes aquestes obres prèvies dels anys 1897 al 1899 representen un Picasso riquíssim, perquè molts dels registres que es troben en l'obra de joventut apareixen de manera gairebé repetitiva en obres de maduresa i fins i tot de vellesa".

És difícil a aquestes altures trobar obres de Picasso desconegudes, però Vallès ha reunit imatges d'obres poc reproduïdes i que només han aparegut en catàlegs de subhastes. També d'altres que són

Rahola planta cara a "l'islamofeixisme" a 'Prou!'

"L'islamofeixisme ens ha declarat la guerra. O en prenem consciència, o perdrem les conquestes de segles", escriu Pilar Rahola al seu nou assaig, *Prou!*, que RBA-La Magrana publica el 5 de novembre. No és la primera vegada que Rahola s'ocupa del tema: el 2011 ja havia escrit *La república islàmica d'Espanya*.

Enric Cluselles, reivindicat a la Jaume Fuster

Ninots i llibres és una mostra que es podrà veure fins al 5 de gener del 2016 a la Biblioteca Jaume Fuster i que convida a conèixer l'obra d'Enric Cluselles (1914-2014), dibuixant a *L'Esquella de la Torratxa* amb el pseudònim de Nyerra i dissenyador de col·leccions com la de Josep Janés o del logo de Selecta.

L'artista que era amic dels literats del Modernisme

"És com una gran xarxa. En aquest primer Picasso tot és un món en què qualsevol cosa està interrelacionada", diu Vallès sobre el volum d'estudi que acompanya *Picasso. Obra catalana*. "El món literari i l'artístic s'unien molt. Durant el Modernisme les arts estaven molt barrejades. La primera immersió de Picasso en el món de la literatura no es produeix en la cultura francesa sinó en la catalana", subratlla l'expert. Hi ha, però, una diferència cabdal entre els escriptors amb què Picasso es va moure a Barcelona i els que va conèixer a París des que s'hi va establir de manera definitiva l'any 1904. A la capital catalana, Picasso encara era un jove que començava i va tenir accés a autors que no eren patums, com Folch i Torres, Vallmitjana, el seu amic Carles Casagemas, Pompeu Gener, *Peius*, i Rafel Nogueras. A París va col·laborar amb grans noms com Apollinaire, Éluard, Cocteau i Jacob, entre d'altres.

propietat dels hereus de l'artista, entre les quals hi ha un dibuix que també reflecteix les recerques del jove artista: *Retrat de Josep Rocarol*, propietat del Fogg Museum de la Universitat de Harvard, que no presta els seus fons per a exposicions per desig del mecenes que dona nom al centre. "Picasso fa la primera incursió pública el febrer del 1900, amb la primera gran exposició a Els Quatre Gats. Hi mostra prop d'un centenar de retrats en què parafraseja l'obra de Ramon Casas, és molt evident. És a partir d'aquí que les patums comencen a fixar-se en ell i s'adonen del seu gran talent". També es pot veure un altre dibuix que forma part del mateix fons *El cec*, molt més tenebrós que altres obres de l'època blava.

Una Barcelona desapareguda

Al catàleg de les subhastes Eduard Vallès ha fet una altra troballa sucosa relacionada amb Barcelona. "Es tracta d'un oli de l'època blava poc vist. Representa una part del Palau de Belles Arts de Barcelona, el primer museu municipal de la ciutat. Era a la vora del Palau de Justícia i va ser enderrocat

- 01. *Retrat de l'escultor Dionís Renart* (1899).
- 02. *Retrat de Josep Rocarol* (1900).
- 03. *Vista parcial del Palau de Belles Arts de Barcelona* (1903).

SUCCESSIÓ PABLO PICASSO

[el 1942]. Curiosament, va ser on Picasso va exposar la primera obra, *La primera comunió*, dins la III Exposició General de Belles Arts e Industrias Artísticas".

"Picasso converteix el paisatge català en referència icònica universal", diu Vallès sobre el conjunt d'obra cubista inclòs dins el llibre, feta a Horta de Sant Joan, Cadaqués i Ceret, en campanyes de treball que acostumava a fer als estius. "Per primer cop els donem un tractament panoràmic, no només en l'obra picassiana sinó també en el cubisme, perquè es pugui veure l'evolució i la seva importància".

A diferència del cubisme que Picasso va conrear al seu estudi de París, sovint el català té més en compte el paisatge. "A Horta això es veu clarament, té més en compte els aspectes atmosfèrics". A Horta va fer servir els cubs i les contraperspectives. Fins i tot va fondre el cos de la seva dona d'aleshores, Fernande Olivier, amb la muntanya de Santa Bàrbara; a Cadaqués és on va estar "més a prop de l'abstracció", i a Ceret "es va oblidar de les vel·leïtats abstractes", conclou Vallès. —

La fuga dels Picassos barcelonins

Obres importants de l'artista van sortir al mercat des dels anys 50 fins als 70

A.R.T. BARCELONA

"El més gran col·leccionista d'obra picassiana a Catalunya ha sigut el mateix Picasso", afirma Eduard Vallès. Però la selecció d'obres incloses dins *Picasso. Obra catalana* reflecteix, a més de la qualitat de l'obra de l'artista malagueny i el seu afany experimentador, "la diàspora", segons diu Eduard Vallès, d'algunes obres que van formar part de col·leccions catalanes. "El primer llibre sobre l'obra catalana de Picasso és *Picasso antes de Picasso*, d'Alexandre Cirici Pellicer, publicat el 1946. S'hi van esmentar les col·leccions particulars i això de seguida va arribar a col·leccionistes i marxants, molts dels quals estrangers", explica l'expert. "Moltes d'aquestes obres es van acabar venent perquè aquestes obres de joventut no eren conegudes per tothom. Això va passar quan l'obra de joventut de Picasso va començar a adquirir un valor important al mercat internacional".

Prop de 30 anys més tard, la publicació d'un altre llibre, *Picassos de Barcelona*, de Cesàreo Rodríguez-Aguilera, també va contribuir d'una manera destacada a fer que les obres que estaven en col·leccions privades barcelonines fossin venudes i que obres de l'època blava com *Retrat de Sebastià Junyer i Vidal* (1903), conservat a Los Angeles County Museum of Art, no estiguin en cap col·lecció catalana. Una altra

obra barcelonina, *Cafè concert al Paral·lel*, que va formar part de l'antiga col·lecció Barbey, també va sortir del país i és al Museu Picasso de París, tot i que hi ha dubtes sobre les motivacions de la venda.

Un intercanvi 'foll'

El crític d'art Sebastià Junyer van arribar a tenir prop d'un centenar d'obres de Picasso, entre les quals hi havia una de les teles cabdals de l'època blava, *La vida*. Actualment és propietat del Museu d'Art de Filadèlfia. "Picasso l'hi va demanar a Junyer Vidal, que li havia comprat molta obra i fins i tot l'havia ajudat econòmicament, quan ja era a França, amb el compromís de tornar-l'hi, però la va vendre a un col·leccionista francès. Naturalment, Junyer es va enfadar i, a canvi, Picasso li va regalar el dibuix *El foll*, actualment al Museu Picasso".

Eduard Vallès recorda, citant Palau i Fabre, un altre episodi nefast per a les col·leccions catalanes, el del *Retrat de Pere Mañach*, el primer marxant de Picasso, venut en els primers anys 50 i actualment propietat de la National Gallery de Washington: "Malgrat que es va anar venent les obres de Picasso que tenia, mai es va desprendre del seu retrat: amb l'última voluntat del seu marit i una oferta econòmica raonable, la senyora Josefa Ochoa de Mañach va oferir l'obra a l'Ajuntament. Segons Vidal Ventosa, des de l'Ajuntament li van contestar: «Picasso?, Ni parlar-ne!»" —

Cafè concert al Paral·lel remet a la vida bohèmia barcelonina. El va comprar el Museu Picasso de París en una subhasta. SUCCESSIÓ PABLO PICASSO